

Οι πρώτοι μήνες εφαρμογής του προγράμματος Ε.Α.Ν. "Μαθησιακά αποτελέσματα, συνεργασία, υποστήριξη και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών": η περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης

The first months of the E.A.N. "Learning outcomes, cooperation, support and training of teachers": the case of the Region of Eastern Macedonia and Thrace

Αναστασία Παναγιωτίδου, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Αγγλικής (ΠΕ06) ΠΕΚΕΣ ΑΜΘ, panagiotidou@sch.gr

Ανδριανή Δρίβα Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Νηπιαγωγών (ΠΕ60) ΠΕΚΕΣ ΑΜΘ, adria@sch.gr

Νικολέτα Μουσιάδου, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Νηπιαγωγών (ΠΕ60) ΠΕΚΕΣ ΑΜΘ, nmousiadou@sch.gr

Κατερίνα Σαραφίδου, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Νηπιαγωγών (ΠΕ60) ΠΕΚΕΣ ΑΜΘ, asarafidou@sch.gr

Σουλτάνα Τσιγγίδου, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Νηπιαγωγών (ΠΕ60) ΠΕΚΕΣ ΑΜΘ, stsigidou@sch.gr

Anastasia Panagiotidou, Coordinator for the Educational Planning for English Teachers in the region of Eastern Macedonia and Thrace, panagiotidou@sch.gr

Andriani Driva, Coordinator for the Educational planning for Pre-school Teachers in the region of Eastern Macedonia and Thrace, adria@sch.gr

Nikoleta Mousiadou, Coordinator for the Educational planning for Pre-school Teachers in the region of Eastern Macedonia and Thrace, nmousiadou@sch.gr

Katerina Sarafidou, Coordinator for the Educational planning for Pre-school Teachers in the region of Eastern Macedonia and Thrace, asarafidou@sch.gr

Soultana Tsiggidou, Coordinator for the Educational planning for Pre-school Teachers in the region of Eastern Macedonia and Thrace, stsigidou@sch.gr

Abstract: This paper presents the results of a survey conducted among PE60 and PE06 teachers who implement the programme "Introduction of the English language to Kindergarten" (EAN) in the Region of Eastern Macedonia and Thrace. The aim of the research was to assess the first thoughts of teachers from the implementation of the programme (September to November) in three main axes that concern the achievement of the objectives of the programme, the cooperation of kindergarten teachers with English teachers and last but not least the effectiveness of the training and support of teachers during this first period. The research involved 318 teachers. Important conclusions were drawn that could contribute to the qualitative approach of the whole project.

Keywords: English language, Kindergarten

Περίληψη: Στην παρούσα εργασία εκτίθενται τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήσαμε μεταξύ των εκπαιδευτικών ΠΕ60 και ΠΕ06 που κατά το τρίμηνο (Σεπτέμβριος - Νοέμβριος 2021) εφαρμόζουν το πρόγραμμα «Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου» (EAN) στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στόχος της έρευνας ήταν η αποτίμηση των πρώτων εκτιμήσεων των εκπαιδευτικών από την εφαρμογή του προγράμματος σε τρεις κύριους άξονες που αφορούν στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος, στη συνεργασία νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών αγγλικής, καθώς και στην αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης και της υποστήριξης που είχαν οι εκπαιδευτικοί κατά το πρώτο διάστημα εφαρμογής του προγράμματος. Στην έρευνα συμμετείχαν 318 εκπαιδευτικοί και από τη διερεύνηση των αποτελεσμάτων εξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα ικανά να συμβάλλουν στην ποιοτική προσέγγιση του όλου εγχειρήματος.

Λέξεις κλειδιά: Αγγλική γλώσσα, Νηπιαγωγείο

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Φ.80378/ΓΔ4 «Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου», από το σχολικό έτος 2021-2022 εισάγεται στο πρωινό υποχρεωτικό πρόγραμμα των Νηπιαγωγείων της χώρας η Αγγλική γλώσσα μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες, βιωματικού χαρακτήρα. Η εισαγωγή της Αγγλικής γίνεται με τη διάθεση εκπαιδευτικών ΠΕ06 για δύο διδακτικές ώρες την εβδομάδα, σε κάθε τμήμα του πρωινού υποχρεωτικού προγράμματος των Νηπιαγωγείων, σε πλαίσιο συνεργασίας με τον/την νηπιαγωγό του τμήματος. Ο/Η νηπιαγωγός κατά τις ώρες αυτές παραμένει στην τάξη λαμβάνοντας ενεργό μέρος στη μαθησιακή διαδικασία, με βάση τις ανάγκες και την οργάνωση των δραστηριοτήτων, όπως συναποφασίζονται από τους/τις δύο εκπαιδευτικούς (ΠΕ06 και ΠΕ60).

Σκοπός της ενσωμάτωσης της Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο είναι ο εμπλουτισμός του προγράμματος του Νηπιαγωγείου - μεθοδολογικά και θεματικά - σε σχέση με τη γλωσσική και ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων για την ενίσχυση της πολυγλωσσικής επίγνωσης, της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και τη διαμόρφωση της ταυτότητας του ενεργού πολίτη στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία.

Σύμφωνα με το εν λόγω ΦΕΚ προϋποθέσεις για την αποτελεσματική πρώτη επαφή του παιδιού με την ξένη γλώσσα αποτελούν η εξειδικευμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών Αγγλικής Γλώσσας (ΠΕ06) για την εισαγωγή της ξένης γλώσσας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας καθώς και των εκπαιδευτικών ΠΕ60 για το πλαίσιο της εφαρμογής. Επίσης, σημαντικός παράγοντας είναι η υποστήριξη της μάθησης μέσω κατάλληλα διαμορφωμένου εκπαιδευτικού υλικού για τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, καθώς και η συνεργασία των εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας με τους/τις Νηπιαγωγούς για τη δημιουργία κατάλληλου

εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού κλίματος.

Για τους παραπάνω λόγους, προβλέφθηκε υποχρεωτική επιμόρφωση των αρμόδιων Σ.Ε.Ε. (ΠΕ06 και ΠΕ60) καθώς και των εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας και των Νηπιαγωγών από τον Σεπτέμβριο του 2021, προκειμένου να κατανοήσουν τις εκπαιδευτικές παραμέτρους και τη σημασία της εισαγωγής των Αγγλικών στο Νηπιαγωγείο, να αντιληφθούν τα βασικά στοιχεία της φιλοσοφίας και της λειτουργίας του Νηπιαγωγείου ως βάση για την ανάπτυξη ενός συνεργατικού πλαισίου για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά και να αναπτύξουν κατάλληλη μεθοδολογία.

Κατά τη διάρκεια αυτής της επιμόρφωσης, η Ομάδα Έργου του ΕΚΠΑ διοργάνωσε στις 15/12/2021 Ημερίδα για εκπαιδευτικούς ΠΕ60 και ΠΕ06, στο πλαίσιο της οποίας παρουσιάσαμε την εισήγηση με θέμα: «Οι πρώτοι μήνες εφαρμογής του προγράμματος Ε.Α.Ν. Μαθησιακά αποτελέσματα, συνεργασία, υποστήριξη και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: η περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης». Πρόκειται ουσιαστικά για τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήσαμε μεταξύ 318 εκπαιδευτικών που συμμετείχαν ενεργά στην υλοποίηση του προγράμματος κατά το πρώτο αυτό διάστημα της εφαρμογής του.

Στο κείμενο που ακολουθεί εκτίθενται τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία συζητούνται στο πλαίσιο ενός σχετικού με το θέμα θεωρητικού πλαισίου.

1. Εκμάθηση της αγγλικής σε πρώιμη ηλικία – θεωρητικά δεδομένα

Σύμφωνα με τους Curtain & Pesola (1988) τα παιδιά που μαθαίνουν μία γλώσσα σε μικρή ηλικία αποκτούν ένα πλεονέκτημα στην εκμάθησή της, το οποίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως χρονικό. Αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει μία συσχέτιση του χρόνου που αφιερώνεται στην εκμάθηση μιας γλώσσας και στην επάρκεια για αυτή που αποκτούν οι μαθητές/τριες. Συνάμα, όπως επισημαίνουν οι Baker & Prys Jones (1998), οι μαθητές/τριες που συμμετέχουν σε μία διαδικασία εκμάθησης της αγγλικής από μία πρώιμη ηλικία, πέρα από τα καθαρά γνωσιακά πλεονεκτήματα που αποκτούν έναντι άλλων μαθητών/τριών, αποκτούν και επικοινωνιακά, αλλά και πολιτισμικά πλεονεκτήματα.

Βεβαίως, παράλληλα αναπτύσσεται και ένας αντίλογος ο οποίος εδράζεται σε αντιλήψεις, ότι η εισαγωγή της ξένης γλώσσας σε πολύ μικρή ηλικία μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση ανάμεσα στην πρώτη γλώσσα και στην ξένη. Σχετικά με το ζήτημα αυτό εδώ και πολλά χρόνια έρευνες δείχνουν την υπερίσχυση των δίγλωσσων σε σχέση με τους/τις μονόγλωσσους/ες μαθητές/τριες (Peal & Lambert, 1962). Μάλιστα, άλλες έρευνες δείχνουν πως η ξένη γλώσσα όχι μόνο δεν παρακωλύει την ανάπτυξη της πρώτης, αλλά την διευκολύνει (Kecskés & Papp, 2000).

Η επαφή όμως των μικρών παιδιών με την ξένη γλώσσα, έχει και άλλα οφέλη γι' αυτά καθώς τα φέρνει σε επαφή με ένα νέο πολιτισμό. Με αυτόν τον τρόπο, αφυπνίζεται η πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική τους συνείδηση καθώς, μάλιστα αποκτούν θετική στάση

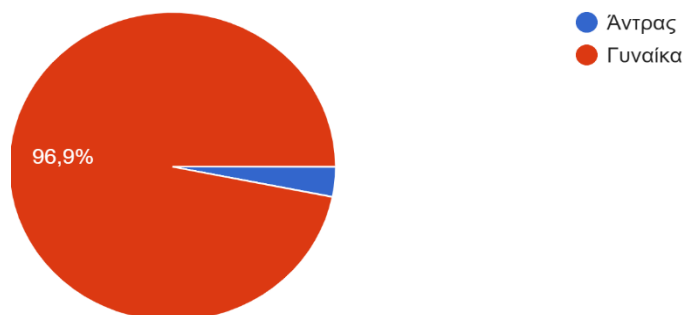
απέναντι σε ζητήματα ετερότητας. Οι Γρίβα & Σέμογλου (2013), αναφέρουν σχετικά πως όταν δίνεται στα παιδιά η ευκαιρία να γνωρίσουν έναν άλλον πολιτισμό, τότε αυτά σέβονται και εκτιμούν τις διαφορετικές γλώσσες και κουλτούρες. Η ενασχόληση, μάλιστα με τον πολιτισμό αυτό τα καθιστά ικανά να οδηγούνται και σε υψηλότερα επίπεδα νοημοσύνης (Kocaman& Kocaman, 2012).

2. Η έρευνα

Η έρευνα αφορά σε εκπαιδευτικούς (νηπιαγωγούς και αγγλικής) που συμμετείχαν στην υλοποίηση του προγράμματος (E.A.N) στα νηπιαγωγεία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, κατά το πρώτο διάστημα εφαρμογής του προγράμματος (Σεπτέμβριος έως Νοέμβριος 2021). Στόχος είναι η διερεύνηση των πρώτων τους εκτιμήσεων αναφορικά με:

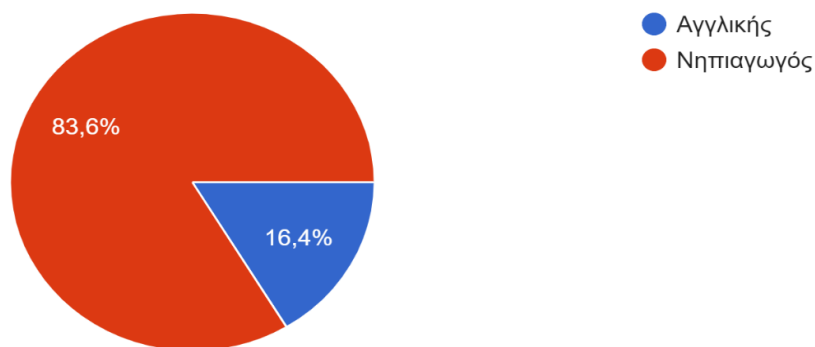
- την επίτευξη των στόχων του προγράμματος,
- τη συνεργασία νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών αγγλικής,
- την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης και της υποστήριξης που είχαν σε αυτό το χρονικό διάστημα οι εκπαιδευτικοί

Η διαδικασία πραγματοποιήθηκε μέσω ενός ανώνυμου ερωτηματολογίου, το οποίο σχεδιάστηκε μέσω της εφαρμογής Google Docs και στάλθηκε προς συμπλήρωση στους εκπαιδευτικούς μέσω των οικείων Διευθύνσεων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ανταποκρίθηκαν 318 εκπαιδευτικοί, από τους/τις οποίους/ες το 96,9% ήταν γυναίκες (γράφημα 1).

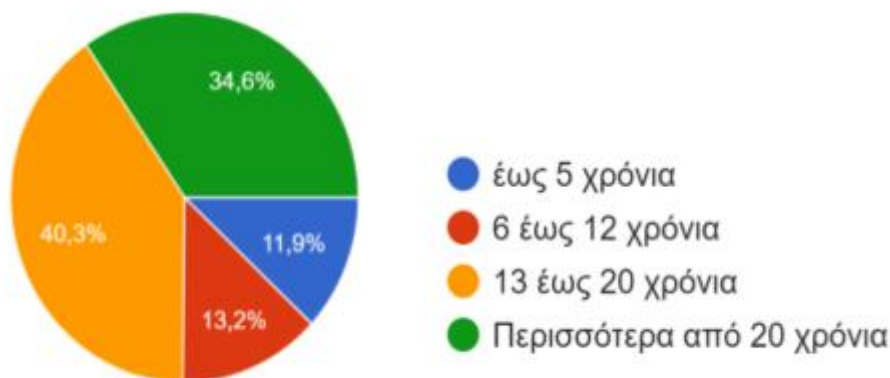
Γράφημα 1. Φύλο

Από τους/τις συμμετέχοντες/σες εκπαιδευτικούς, το 83,6% ήταν Νηπιαγωγοί και το υπόλοιπο 16,4% αγγλικής γλώσσας (γράφημα 2).

Γράφημα 2. Ειδικότητα

Στο γράφημα 3 που ακολουθεί διακρίνονται τα χρόνια υπηρεσίας των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα εκπαιδευτικών (γράφημα 3).

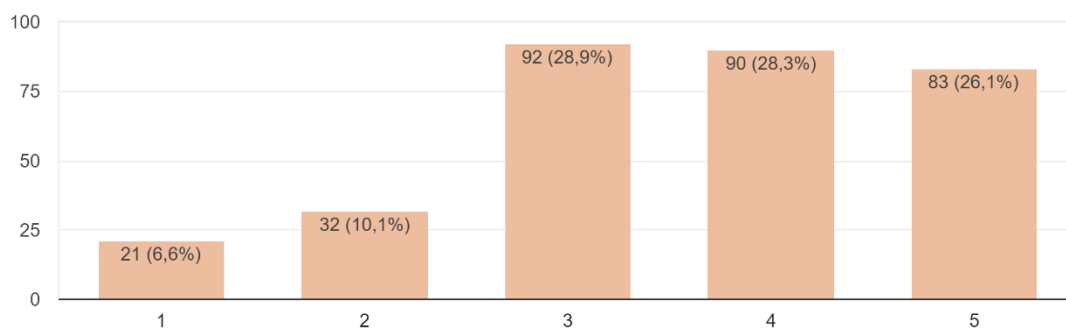

Γράφημα 3. Χρόνια υπηρεσίας

3. Αποτελέσματα της έρευνας

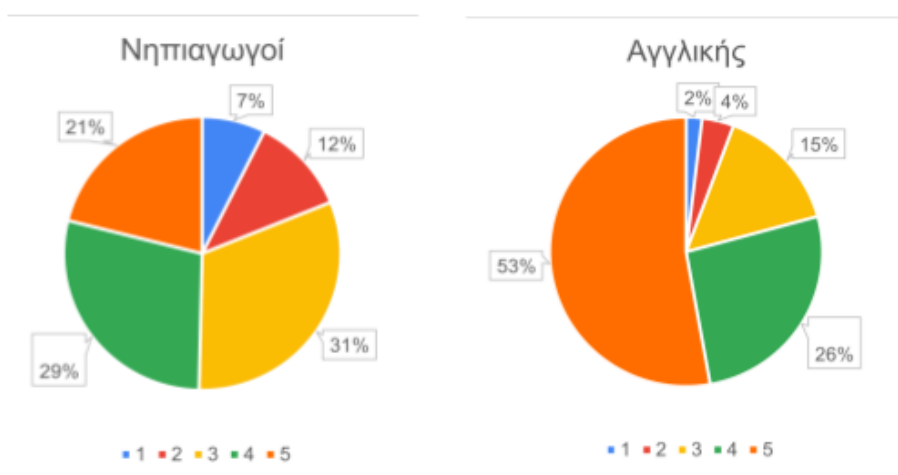
Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, καθώς και οι συσχετίσεις των μεταβλητών που παρουσίασαν κάποιο ενδιαφέρον.

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη πως η εκμάθηση της δεύτερης ξένης γλώσσας στη νηπιακή ηλικία όχι μόνο δεν δυσχεραίνει την ανάπτυξη της πρώτης, αλλά την ενισχύει;, οι απαντήσεις κινήθηκαν στην πιο κάτω κλίμακα, όπου η απάντηση 1 αφορά το καθόλου και η απάντηση 5 το συμφωνώ απόλυτα (γράφημα 4).

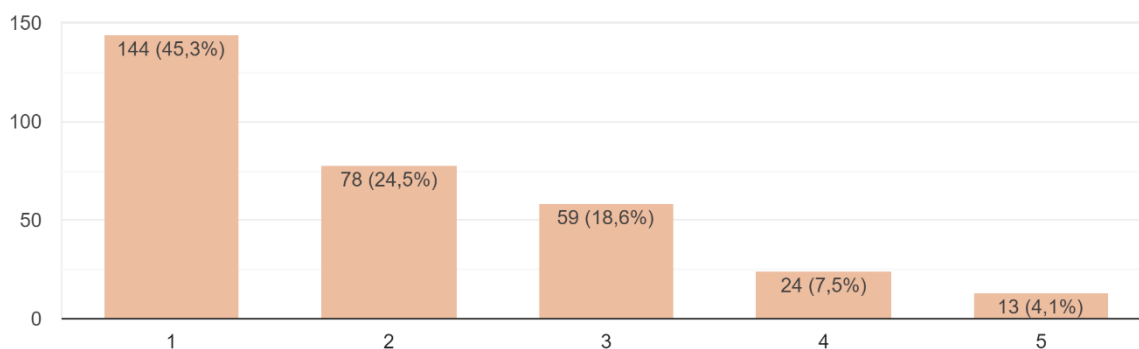
Γράφημα 4. Συσχέτισης πρώτης-δεύτερης γλώσσας

Στις απαντήσεις που δόθηκαν παρατηρήθηκε μία αξιοσημείωτη διαφοροποίηση απαντήσεων μεταξύ των δύο ειδικοτήτων, όπως φαίνεται στο γράφημα 5 που ακολουθεί.

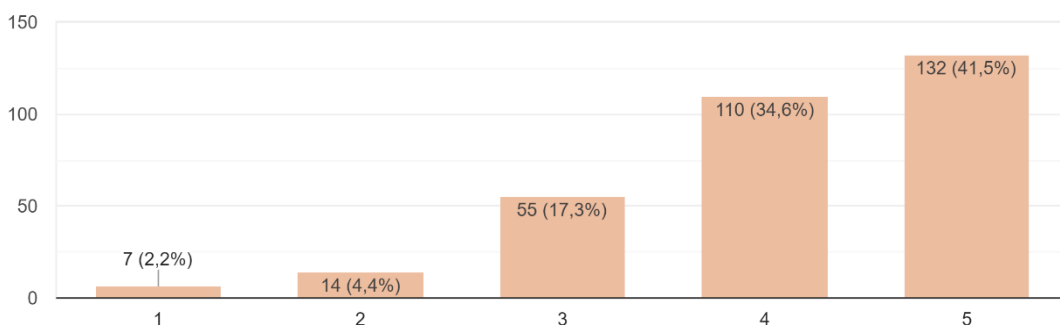
Γράφημα 5. Συσχέτισης πρώτης-δεύτερης γλώσσας μεταξύ ειδικοτήτων

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη πως η πρώιμη εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας κάνει τα παιδιά να κουραστούν με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσουν με αρνητικά συναισθήματα τη φοίτηση τους στο νηπιαγωγείο;, οι απαντήσεις βρίσκονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην κατηγορία 1 που αφορά στο καθόλου (γράφημα 6).

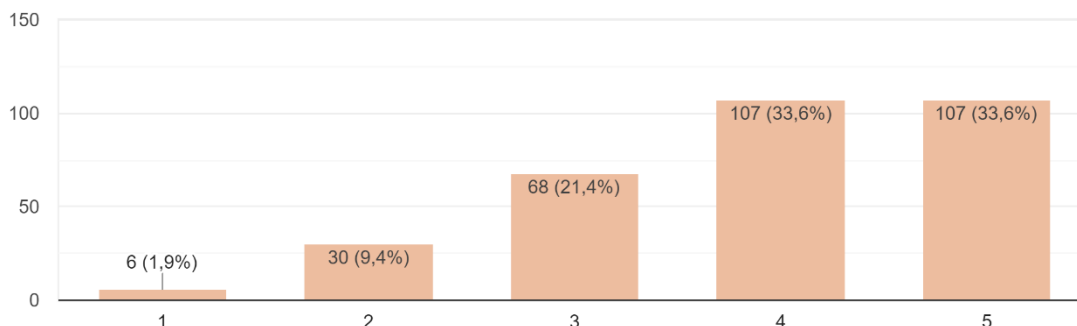
Γράφημα 6. Συναισθήματα παιδιών

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι η εκμάθηση της ξένης γλώσσας σε συνδυασμό με τον παιγνιώδη τρόπο που γίνεται προσφέρει ευχαρίστηση στα παιδιά και αποτελεί βασικό εσωτερικό κίνητρο για να συνεχίσουν και στις επόμενες τάξεις;, οι απαντήσεις βρίσκονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην κατηγορία 5 που αφορά στο συμφωνώ απόλυτα (γράφημα 7).

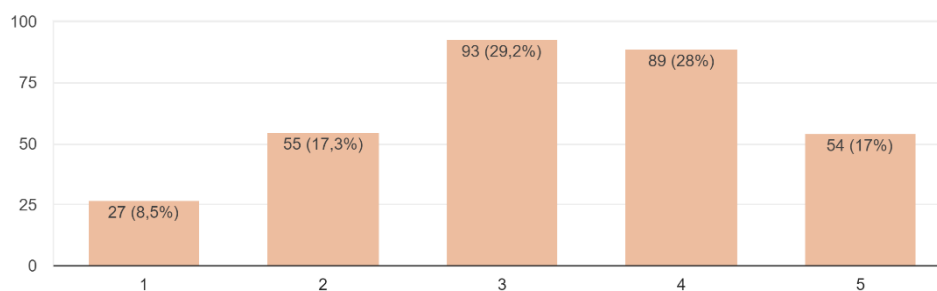
Γράφημα 7. Εσωτερικά κίνητρα

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι η επαφή των μικρών παιδιών με την ξένη γλώσσα συμβάλλει στο να αναπτυχθεί η πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική τους συνείδηση;, οι απαντήσεις κατατάσσονται στις υψηλότερες κατηγορίες 4 και 5 (γράφημα 8).

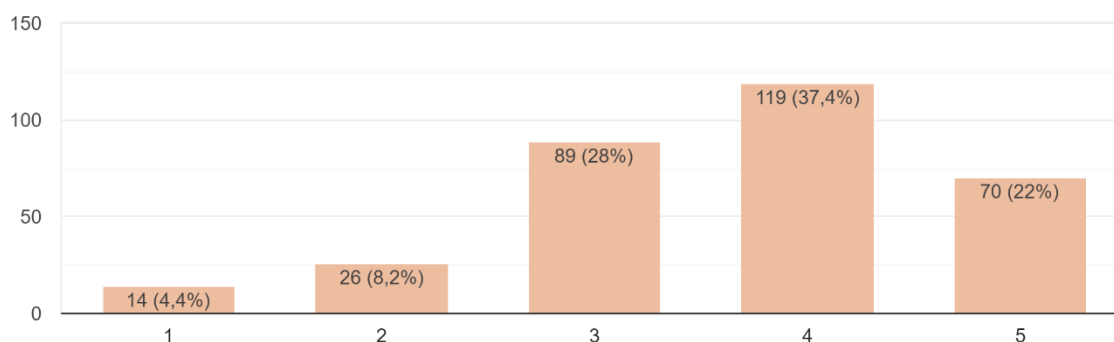
Γράφημα 8. Πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική συνείδηση

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη πως ένα σημαντικό όφελος από την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στα νηπιαγωγεία είναι ότι τα νήπια αντιλαμβάνονται καλύτερα την λειτουργία της μητρικής τους γλώσσας, καθώς μεταφέρουν στρατηγικές από αυτή στην ξένη γλώσσα και αποκτούν μεταγλωσσική συνείδηση;, οι περισσότερες απαντήσεις κινούνται σε ένα μέσο επίπεδο με θετική τάση (κατηγορίες 3 και 4) (γράφημα 9).

Γράφημα 9. Λειτουργία μητρικής γλώσσας

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη πως όταν η εκμάθηση της ξένης γλώσσας ξεκινάει για τα παιδιά νωρίς, τότε έχουν πολλές πιθανότητες να αναπτύξουν τη γλώσσα σε επίπεδο φυσικού ομιλητή, η κατηγορία 4 συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό απαντήσεων (γράφημα 10).

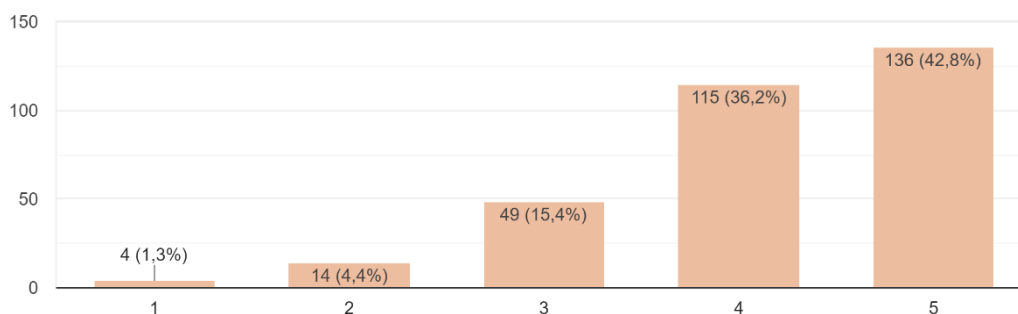
Γράφημα 10. Γλώσσα σε επίπεδο φυσικού ομιλητή

Στην ερώτηση ποιους στόχους εκτιμάτε ότι πετυχαίνει περισσότερο το πρόγραμμα E.A.N;, επικράτησαν οι πιο κάτω:

- Σεβασμός για άτομα ή ομάδες διαφορετικές γλωσσικά και πολιτισμικά 65,4%
- Ευαισθητοποίηση στην πολιτισμική διαφορετικότητα 64,4%
- Ανάπτυξη κινήτρων για την εκμάθησή και άλλων ξένων γλωσσών 59%
- Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων 42,2%
- Ανάπτυξη συνεργατικών δεξιοτήτων 40%
- Αυτοεκτίμηση 33,7%
- Ευαισθητοποίηση ως προς το ρόλο της μητρικής γλώσσας και πολιτισμού 24,8%

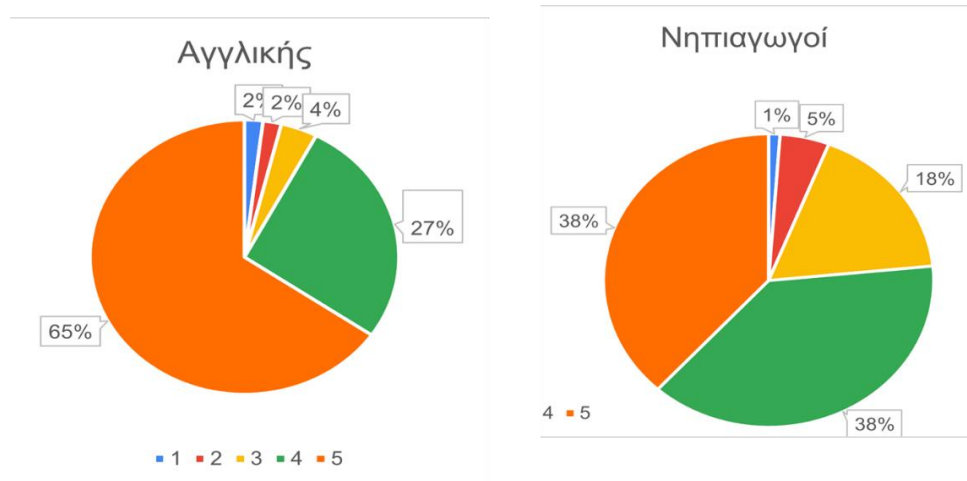
Οι επόμενες ερωτήσεις επικεντρώθηκαν σε θέματα συνεργασίας. Έτσι στην ερώτηση σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως οι μαθητές και οι μαθήτριες αποδέχονται την ύπαρξη δυο εκπαιδευτικών στην τάξη, ο βαθμός συνεργασίας αξιολογήθηκε στην υψηλότερη κλίμακα (γράφημα 11).

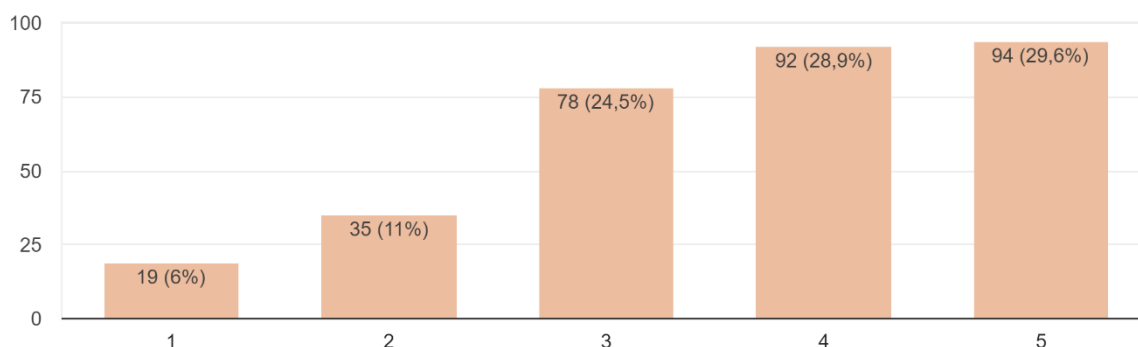
Γράφημα 11. Αποδοχή ειδικοτήτων

Ωστόσο, μεταξύ των ειδικοτήτων παρατηρήθηκε μία διαφοροποίηση στις απαντήσεις που δόθηκαν, καθώς το 65% των καθηγητών αγγλικής κατατάσσει την αποδοχή στο επίπεδο 5, τη στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό νηπιαγωγών είναι στο 38% (γράφημα 12).

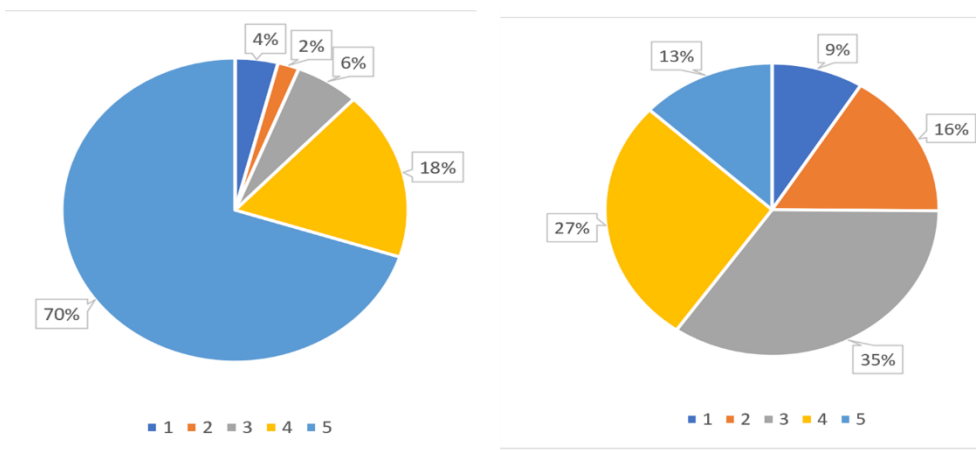
Γράφημα 12. Αποδοχή ειδικοτήτων ανά ειδικότητα

Η επόμενη ερώτηση διερευνά το επίπεδο συνεργασίας όπου οι εκπαιδευτικοί καλούνται να απαντήσουν στην ερώτηση: Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε πως η συνεργασία σας με την/τον νηπιαγωγό ή εκπαιδευτικό αγγλικής αντίστοιχα, σας βοηθάει να ανταποκριθείτε στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών σας στη σχολική τάξη;. Διαπιστώνεται πως ο βαθμός συνεργασίας αξιολογήθηκε στην υψηλότερη κλίμακα (γράφημα 13).

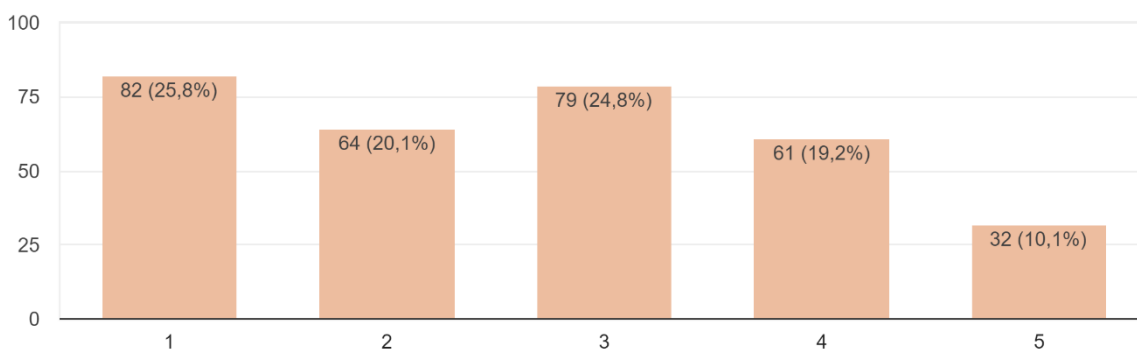
Γράφημα 13. Βαθμός συνεργασίας

Ωστόσο και στην περίπτωση αυτή μεταξύ των ειδικοτήτων παρατηρήθηκε μία διαφοροποίηση στις απαντήσεις που δόθηκαν, καθώς το 70% των καθηγητών αγγλικής κατατάσσει τη συνεργασία στο επίπεδο 5 ενώ το αντίστοιχο ποσοστό νηπιαγωγών βρίσκεται στο 13% (γράφημα 14).

Γράφημα 14. Βαθμός συνεργασίας ανά ειδικότητα

Στην ερώτηση κατά πόσο η εκπαίδευσή σας (προπτυχιακό και ενδεχομένως μεταπτυχιακό επίπεδο) σας προετοίμασε σχετικά με το πλαίσιο της συνεργασίας σας με τον/την νηπιαγωγό ή εκπαιδευτικό αγγλικής αντίστοιχα στη σχολική τάξη, το επίπεδο των απαντήσεων κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα, τόσο συνολικά, όσο και σε επίπεδο ειδικοτήτων (γράφημα 15).

Γράφημα 15. Εκπαίδευση για τη συνεργασία

Οι τελευταίες ερωτήσεις εστίασαν σε θέματα υποστήριξης και επιμόρφωσης. Έτσι στην ερώτηση η συνεργασία και υποστήριξη από τους Συντονιστές ΠΕ60 και ΠΕ06 αντίστοιχα, σε ποια θέματα επιθυμείτε να εστιάζει περισσότερο; Τα θέματα που κυριάρχησαν ήταν:

- στο σχεδιασμό και την εφαρμογή δημιουργικών δραστηριοτήτων για τα παιδιά που συμμετέχουν στο πρόγραμμα 78,3%
- στην επίλυση προβλημάτων διαχείρισης της σχολικής τάξης 35,5%
- στην μεταξύ σας ανάπτυξη θετικού κλίματος συνεργασίας (νηπιαγωγοί και

αγγλικής γλώσσας) 33,6%

- στο να κατανοήσετε τη φιλοσοφία, τις αρχές και τα χαρακτηριστικά του προγράμματος 25,2%
- στο να έρθετε σε επαφή με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας 17,9%
- στη συνεργασία σας με τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών/τριών 11,9%

Στο ίδιο πλαίσιο και η επόμενη ερώτηση αφορά στους στόχους που πρέπει να εξυπηρετεί περισσότερο η επίσημη επιμόρφωση στην οποία συμμετείχαν. Οι απαντήσεις αφορούν:

- στο πλαίσιο εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου 76,8%
- στη φιλοσοφία, τις αρχές και τα χαρακτηριστικά του προγράμματος 58,9%
- στο σχεδιασμό και την εφαρμογή δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά 43,4%
- στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας 37,1%
- στη λειτουργία του προγράμματος του Νηπιαγωγείου γενικότερα 25,5%
- στην ανάπτυξη θετικού κλίματος συνεργασίας νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών αγγλικής 34,1%
- στη συνεργασία σχολείου και οικογένειας 4,6%

Τέλος, μια τελευταία ερώτηση ανοιχτού τύπου αφορούσε σε πιθανές προτάσεις των εκπαιδευτικών. Στην ερώτηση αυτή ανταποκρίθηκαν 77 εκπαιδευτικοί, οι απαντήσεις των οποίων ομαδοποιήθηκαν θεματικά σε τέσσερις κατηγορίες:

Η πρώτη από αυτές αφορούσε το αίτημα για λιγότερη θεωρία και περισσότερη πράξη, καθώς αφιερώθηκαν πολλές ώρες, συζήτησης και επιμόρφωσης πάνω σε θεωρητικά θέματα και σε λιγότερο πρακτικά. Στο πλαίσιο αυτό τονίστηκε ότι θα ήταν χρήσιμες για τους εκπαιδευτικούς κάποιες διδακτικές προτάσεις. Μία δεύτερη κατηγορία αφορούσε στο αίτημα για περισσότερη επιμόρφωση η οποία θα εστιάζει σε πρακτικά ζητήματα και θα έχει βιωματικό χαρακτήρα. Επίσης, αναφέρθηκαν ζητήματα συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των ειδικοτήτων, από την ενίσχυση της συνεργασίας, έως και την υλοποίηση του προγράμματος μόνο από Νηπιαγωγούς. Τέλος μία σειρά θεμάτων εστίαζαν σε τεχνικά ζητήματα που αφορούσαν πρωτίστως στις πλατφόρμες υλοποίησης της επιμόρφωσης.

Συμπεράσματα-Συζήτηση-Προτάσεις

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν διαπιστώθηκε ότι η εκμάθηση της δεύτερης ξένης γλώσσας στη νηπιακή ηλικία, ενισχύει την ανάπτυξη της πρώτης. Στο συμπέρασμα αυτό συμφωνεί το σύνολο των ερωτηθέντων, αν και οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας φαίνεται να

υποστηρίζουν την άποψη αυτή σε μεγαλύτερο ποσοστό.

Διαπιστώθηκε ακόμη πως η πρώιμη εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας, δεν κουράζει τα παιδιά και με την έννοια αυτή δεν αποτελεί εμπόδιο στη φοίτησή τους, ούτε επιβαρύνει τον ψυχικό τους κόσμο με αρνητικά συναισθήματα. Απεναντίας, όταν η διδασκαλία γίνεται με παιγνιώδη τρόπο τότε προσφέρει ευχαρίστηση στα παιδιά και αποτελεί βασικό εσωτερικό κίνητρο για να συνεχίσουν και στις επόμενες τάξεις. Συνάμα, η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στα νήπια τα βοηθάει σε ένα σημαντικό βαθμό στο να αντιλαμβάνονται καλύτερα την λειτουργία της μητρικής τους γλώσσας, καθώς μεταφέρουν στρατηγικές από αυτή στην ξένη γλώσσα και αποκτούν μεταγλωσσική συνείδηση, ενώ έχουν και πολλές πιθανότητες να αναπτύξουν στη διάρκεια της ζωής τους τη γλώσσα και σε επίπεδο φυσικού ομιλητή.

Είναι όμως σημαντικό ότι η επαφή των μικρών παιδιών με την ξένη γλώσσα, πέρα από τη γνωστική αξία που έχει, συμβάλλει παράλληλα στο να αναπτυχθεί η πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική συνείδηση των παιδιών. Άλλωστε οι σημαντικότεροι στόχοι που επιτυγχάνονται από το πρόγραμμα, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν είναι ο σεβασμός για άτομα ή ομάδες διαφορετικές γλωσσικά και πολιτισμικά, καθώς και η ευαισθητοποίηση στην πολιτισμική διαφορετικότητα.

Αναφορικά με τα θέματα συνεργασίας και επικοινωνίας των ειδικοτήτων που εμπλέκονται στην υλοποίηση του προγράμματος, αν και υπάρχει συμφωνία στις γενικές κατευθύνσεις ότι δηλαδή οι μαθητές/τριες αποδέχονται την ύπαρξη δυο εκπαιδευτικών στην τάξη, καθώς και ότι η συνεργασία με την/τον νηπιαγωγό ή εκπαιδευτικό αγγλικής αντίστοιχα, βοηθάει στην προσέγγιση των διαφορετικών αναγκών των μαθητών/τριών στη σχολική τάξη, εν τούτοις, στις απαντήσεις μεταξύ των ειδικοτήτων παρατηρήθηκαν άξιες λόγου διαφοροποιήσεις. Έτσι, οι καθηγητές αγγλικής κατατάσσουν σε υψηλότερα επίπεδα το πλαίσιο αυτής της συνεργασίας. Αυτό το θέμα, ωστόσο αναδεικνύεται και μέσα από την ανοιχτού τύπου ερώτηση, όπου αναδεικνύεται η αναγκαιότητα μιας περαιτέρω ενίσχυσης αυτής της σχέσης. Άλλωστε, τόσο οι νηπιαγωγοί, όσο και οι καθηγητές αγγλικής συμφωνούν στο ότι, σε επίπεδο βασικών σπουδών ή ακόμη και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, δεν είχαν την ευκαιρία να προετοιμαστούν για ένα πλαίσιο συνεργασίας, το οποίο μάλιστα απουσιάζει και συνολικά ως κουλτούρα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Βεβαίως, το θέμα αυτό επιδέχεται κάποιας βελτίωσης η οποία μπορεί να προέλθει μέσα από την επιμόρφωση, με την προϋπόθεση βέβαια ότι αυτή, σύμφωνα και με τις τοποθετήσεις των συμμετεχόντων, θα είναι περισσότερο πρακτική και βιωματική και εστιασμένη σε ζητήματα συνεργασίας και επικοινωνίας.

Τα πορίσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν τα ερευνητικά δεδομένα των Curtain & Pesola (1988), σύμφωνα με τα οποία όταν τα παιδιά μαθαίνουν μία γλώσσα σε μικρή ηλικία αποκτούν ένα πλεονέκτημα στην εκμάθησή της. Επίσης επιβεβαιώνουν και τις απόψεις των Baker & Prys Jones (1998), ότι οι μαθητές/τριες που συμμετέχουν σε μία διαδικασία εκμάθησης της αγγλικής από μία πρώιμη ηλικία, πέρα από τα καθαρά γνωσιακά πλεονεκτήματα που αποκτούν έναντι άλλων μαθητών/τριών, αποκτούν και επικοινωνιακά,

αλλά και πολιτισμικά πλεονεκτήματα, καθώς αφυπνίζεται η πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική τους συνείδηση.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Baker & Prys Jones (1998), στο Μότσιου, Ε. (2014). Εισαγωγή στην ανάπτυξη της γλώσσας. Θεσσαλονίκη: University studio press
- Curtain & Pesola (1988) στο Γρίβα, Ε. & Σέμογλου, Κ. (2013). Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην πρωτοσχολική Εκπαίδευση. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη
- Kecskés & Papp, (2000) στο Γρίβα, Ε. & Σέμογλου, Κ. (2013). Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην πρωτοσχολική Εκπαίδευση. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη
- Kocaman, O. & Kocaman, N. (2012). Age Factor in Foreign Language Education At Preschool Level. Procedia - Social and Behavioral Sciences 55.
- Peal & Lambetr, (1962) στο Γρίβα, Ε. & Σέμογλου, Κ. (2013). Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην πρωτοσχολική Εκπαίδευση. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη
- Γρίβα, Ε. & Σέμογλου, Κ. (2013). Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην πρωτοσχολική Εκπαίδευση. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη
- Φ.80378/ΓΔ4 «Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου»